

niki, politiki, funkcionarji (doslej še nimam trdne osnove, s katere bi jih lahko presojal v tem pogledu, ampak nekateri so kratko malo nabiti z osebnostjo). O njihovih metodah in postopkih bi bilo mogoče razpravljati, kakor tudi o socializmu kot filozofiji in programu. Vendar ni mogoče zanikati, da hočejo ljudem dobro, da hočejo vcepiti spoštovanje do samega sebe tudi najmanjšemu človeku, pametno uporabiti velike naravne vire dežele, vztrajati pri tem, naj drugi spoštujejo njihovo državo, napraviti iz nje šahista, ne pa kmeta na šahovnici v strašni igri, ki je pred nami.

Iz knjige Orel in korenine. Prevedla Mira Mihelič, 1970.

Podoba v pesmi

Mihailo Lalić Med mnogimi pesmimi o Titu, ki jih poje ljudstvo, govorijo nekatere lepe in skromne veliko o človeku naših dni.

Mogoče zato, ker niso bile sestavljene za kakšno mizo, pod svetilko, po slovničnih in metričnih pravilih, na poli papirja, kot mnoge druge. Mogoče zato, ker so nastajale v težkih dneh v tišini žarečih svitanj pred bitkami in ob rdečih svobodnjaških večerih.

Velike in ljube stvari so v njih povedane z malo besedami — da lahko misli širijo peruti, da ostaja podobam obširnost prostora, da lahko vsakdo za svojo človeško željo in upanje najde prostor in izraz.

Celo v najbolj preprostih zablešči žarek in zatrepeta zvok, ki povezuje z magičnim carstvom poezije — v krajiških, v moravskih, v dalmatinskih; ali pa recimo v dveh preprostih stihih bosanskih mladeničev in deklet, ki so ju prinesli s hribov:

Tovariš Tito, sprejmi nas vse
v vrste partizanske . . .

V tem je mnogo več, kot se zdi, da je mogoče zapisati v dveh stihih — skromna prošnja in odločna obljuba, večna bol preteklosti in trdno upanje v prihodnost so združeni in zlit, združeni v melodiji in rōjih svetlih podob, ki kot čebele obletavajo sočni grozd pesmi.

Kot da pripovedujejo s to pesmijo:

Prihajamo iz zatočišč v planini, iz pokolov in požarov, ustaški noži in četniška bodala prežijo za nami, grozijo nam nemška taborišča in italijanski pokoli in smrt od lakote, mi pa smo tako slabotni in neuki, nedorasli in nemočni; dolgo smo že lačni, obutev je raztrgana in nimamo več oblek, obrazi so nam potemneli, lepota je izginila z njih, pogled na nas bolj odbija kot privlači — sprejmi nas Ti, ki si besedo Tovariš povzdignil nad vse nagovore, Ti edini varuh preganjanih!

Prihajamo iz zatočišč v planini, za nami so ostale požgane vasi in trupla pod zогlenélimi tramovi, sprejmi nas v partizanske vrste, med ljudi, med najbolj hrabre, da bomo branili otroke, ki so se poskrili po votlinah, da ne bomo dali naše lepe dežele in naših ljudi! Sprejmi nas tam, kjer je trden pogum, ta edini vir upanja v teh dnevih pogubnih in tedaj bo vse rešeno in vse slavno. Življenj nam ni žal, misli na smrt in strahu ne poznamo. Pod tvojim vodstvom ne bo konca naših junaštev do zmage...

Take so te pesmi, ki so jih sprejeli tisoči in jih prenesli prek grmad žalosti in nesreč — iz carstva neizogibnosti v svetlo prostranost svobode. Skovali so jih ostri boji, nosila jih je hrabra vojska, vile so se nad borci kot zastave — v ledenih nočeh in v pomladi in ko je zlato listje odpadalo na krvave poti.

V njih je bilo mogoče govoriti samo o najlepših človeških željah in največjih junaštvih.

24. maja 1952

Nagovor nagrajencem

Pozdravljam vas, tovariši in tovarišice, kot drage in dobrodošle goste. Zelo sem srečen, ko vidim, da so se danes zbrali tu, prvič v zgodovini naše države, v istem domu in v istem času, predstavniki našega kulturnega, znanstvenega in gospodarskega življenja, ljudje, ki delajo na raznih področjih za graditev socializma pri nas in dajejo s svojim delom zgled, kako je treba urediti odnose do nove družbene ureditve in naše socialistične graditve.

Danes niso tu navzoči vsi naši najboljši delavci, strokovnjaki, znanstveni in prosvetni delavci, predstavniki našega umetniškega in kulturnega življenja sploh. Naša sreča je, tovariši in tovarišice, da je vsak dan večje število tistih ljudi, ki si z vsemi silami prizadevajo, da bi mi čimprej izpolnili naše naloge in dosegli smoter, proti kateremu gremo — socializem. Toda tu so danes predstavniki naših delovnih ljudi, ki so se posebno odlikovali in postali deležni priznanja ljudstva in ljudskih oblasti in ki na vseh delovnih področjih premagujejo težave, o katerih si nismo mogli niti misliti, da bi jih premagali. Tu so danes med nami znanstveniki, umetniki in kulturni delavci, vsi tisti, ki imajo pri naši izgradnji glavno besedo, da pokažejo, kaj vse zmorejo naši narodi. V tem kratkem času so dejansko pokazali na vseh področjih naše dejavnosti, da smo šli po pravi poti in da se resnično lahko zanašamo na sile našega ljudstva. Z njimi bomo premagali tudi tiste težave, ki so še pred nami. V tem imenu vas pozdravljam kot najboljše med najboljšimi.

Pozdrav ob sprejemu zaslužnih kulturnih in znanstvenih delavcev, ki so prejeli »nagrado vlade FLRJ« dne 13. januarja 1950 v Beogradu. Josip Broz Tito, Graditev nove Jugoslavije, IV. knjiga CZ, Ljubljana 1954, str. 304—305.